

A megmaradás király - de egyre kevesebb rajta a ruha

kérdezett: Sipos Géza

Egyre kevesebb diák iratkozik magyar iskolába: a fogyást pesti támogatás-milliárdok sem fékezték. A megmaradás király - de egyre kevesebb rajta a ruha

kérdezett: Sipos Géza

Egyre kevesebb diák iratkozik magyar iskolába: a fogyást pesti támogatás-milliárdok sem fékezték. Mit érdemes tenni?

javaslat a magyariskola program kimunkálására c. esszé-kiáltványában több taburomboló állítást fogalmaz meg. Például arról beszél, hogy a szülőföldön maradás szintagma nem több, mint egy kényelmes politikai fétis, amely arra szolgál, hogy biztonságos retorikai távolságban tartsa a döntéshozóinkat a valós helyzettel való szembesüléstől. Jól értettem?

Válaszol a szerző, Csete Örs, az Apáczai Közalapítvány irodaigazgatója: - A "szülőföldön maradás" szókapcsolatot a Trianon-szindrómára adott egyfajta rendszerváltás utáni összmagyar válasznak vélem.

A határon túli oktatásfejlesztésről gondolkodva szembesültem azzal, hogy több, a "határon túlisághoz" kapcsolódó fogalom már-már hitkérdés, amely elsősorban kintartásra buzdít és így erőt, fogódzót ad azoknak, akiknek belső magyarázat kell arra, hogy miért vannak/élnek éppen ott, ahol.

"Magyarország forrásai olyan határon túli célokra is fordíthatók, amelyekre a helyi magyar (politikai) érdekvérvényesítő képesség nem elegendő, vagy amelynek megvalósítását - és szerintem ez a gyakoribb - taktikai okokból nem tudja felvállalni. Feladatmegosztásra van szükség" - mondja Csete Örs. Az információ, az anyagi javak, az emberek szabad áramlásának világában azonban ezen a királyon - sajnos úgy tűnik - mind kevesebb a ruha. Európa expresszvonata elszáguld azon szavaink mellett, amelyek a '90-es évek elején igaznak tűntek.

Ami a magyarországi döntéshozókat illeti, ők jelenleg a választóik foglyai: 2004. december 5-e óta tudjuk, hogy van 63 százalék választópolgár, akik el se mentek szavazni, akiket nem érdekel ez az egész. Az arcvonalak megmerevedtek.

A Magyariskola Programot az "élhetőbb szülőföld" kifejezés jegyében terveztem, mert az áramlás szerintem nem a horgony lebocsátásával, hanem a vitorlák megfoltozásával és szélirányba állításával fog segíteni az itt élőkön. (Interjúalanyunk esszéje itt letölthető; 54 Kb)

Csete Örs erős állításai

A szomszédos országokban élő magyar iskoláskorúak száma is évről-évre csökken illetve csökkenni fog.

A magyar kormányok milliárdokat fordítottak a határon túli oktatásügyre. Ám a magyar iskolákba beiratkozók létszámának fogyatkozását ez ideig jószerével nem sikerült fékezni.

Az Európai Unióban alapérdek a munkaerő szabad mozgása. Nem vagyunk felkészülve arra,

hogy rövid- és középtávon az EU a "helyben maradás" ellenében hat, a munkaképes népesség milliói mozdulnak meg, boldogulásukat szülőföldjükön kívül remélve. A legfontosabb kérdés az, hogy érvényes-e még a "szülőföldön maradás" doktrínája?

Mivel nincs víziónk arról, hogyan képzeljük el magunkat a Kárpát-medencében, pl. 30 év múlva, így arról sincs elképzelés, hogy ehhez mit kell tennünk. A "szülőföldön maradás" szlogenjével.

Vajon érdemes-e magyar nyelven tanulni a szomszédos országokban, ha az egyéni érvényesülés, a munkaerő piaci lehetőségek felől közelítjük meg a kérdést? Alacsonyabb fokon érdemes magyar nyelven tanulni, az egyéni életstratégiák függvényében a magyar nyelven tanulás értelme az oktatás szakképzettséget adó, magasabb fokán dől el.

Magyarországnak a nagy európai versenyhelyzetben nyilvánvaló érdeke, hogy csökkenő népességét aktív korú, szakképzett, magyarul beszélő népességgel pótolja.

A jövőben az oktatás minden szintjén és szegmensében a szórványmentésnek olyan horizontális céllá kell válnia, amely elsősorban nem újabb intézmények létrehozását és rendkívül költségigényes, minden áron való fenntartását jelenti, hanem tervszerű, fegyelmezett kivonulást, ha tetszik: embermentést.

A támogatási rendszer sem a támogató intézmények, sem a programok tekintetében nem rendszer; végrehajtó szervezetei és megvalósítandó programelemei aktuális rögtönzések eredményei.

A támogatási rendszer Magyarországon és a határon túl egyaránt rendkívül átpolitizált. A támogatási rendszer szétagolt, kompetencia problémákkal küzd. A rendszer intézményei önjárók, az összes forráselosztó intézményre előírt egységes pályáztatási és ellenőrzési minimum követelmény nincsen meghatározva. Hiányzik a középtávú programokban való gondolkodás.

És ebben a kontextusban mi értendő az élhető szülőföld alatt?

- Mi a helyzet? Kutatások bizonyítják, hogy 2020-ra a magyar 18-22 évesek száma Erdélyben - a jelenlegi születési trend mellett - az 1990. évinek 55 százaléka lesz, illetve az Európa más tájaira irányuló munkaerő migrációja Románia EU csatlakozásával vélhetően növekedni fog.

Csökkenő magyarság, megnyíló kapuk - ezek azok a kihívások, amelyekre az "élhetőbb szülőföld" ad választ: ez a kifejezés ugyanis nem a személyes kitartásra teszi a hangsúlyt, hanem a jobb körülményekre. Ennek érdekében az oktatás területén két fő stratégiai célt látok. Egyrészt a jelenleginél több gyermeket kell bevonni a magyar óvodán, elemi iskolán keresztül az erdélyi magyar oktatás rendszerébe.

Másrészt minőségibb képzést kell kínálni a jövő nemzedékének a közoktatásban. Minden törekvésnek arra kell irányulnia, hogy a magyar intézmények választhatósága megerősödjék. Az oktatás hosszas folyamat, ezért óhatatlan fáziskéséssel reagál a környezet változásaira. A

fenti hasonlatot továbbfűzve úgy érzem, bár látjuk a felénk tartó hatalmas hullámot, hajónk mégsem áll irányban, így oldalba kap a víztömeg s így további embereket veszítünk.

Az szövegben az áll, hogy Magyarországnak érdeke, hogy csökkenő népességét aktív korú, szakképzett, magyarul beszélő népességgel pótolja. Ellentmondást látok abban, hogy ennek ellenére a "határon túliak témája" a választók túlnyomó többségét nem érdekli.

- Miért lennének Magyarországon az emberek tisztában mindezzel? El kell választani egymástól két dolgot: azt, hogy mi az ország stratégiai érdeke, és a határon túli ügy közérdeklődési, érzelmi aspektusát.

Az a bizonyos szerencsétlen népszavazás (azt hiszem, ez már állandó jelzője lesz ennek) úgy alakult, hogy akik szavaztak, azok elsősorban politikai preferenciáik mentén tették azt. Az egész kérdéskört az érzelmi megközelítés uralta. Amikor a programot készítettem, természetesen törekedtem arra, hogy az anyag "száraz" legyen. Így is nehéz volt kimondanom, hogy "a szórványból tervszerűen ki kell vonulni" - ilyen mondatot egész egyszerűen nem lehet érzelmek nélkül leírni.

A programot vitára bocsátottuk, a beérkezett 250, álláspontját írásban megfogalmazó oktatási szakember, kutató, egyházi vezető, politikus többsége pragmatikus válaszokat, megjegyzéseket küldött. Rendkívül tanulságos a vélemények régiónkénti elemzése, az ebből készült összefoglaló egyébként február elején kap nyilvánosságot.

Tényleg jelentős reformlépés lenne, hogy a felsőoktatás helyett most inkább a közoktatásra kerüljön a hangsúly. A középiskolák minőségfejlesztését hogy lehet kivitelezni, ha például a romániai/erdélyi egyetemeken nem különül el a tanárképzés, alig vannak ilyesmire szakosodott főiskolák, és a pedagógus-életpálya amolyan "ezt is elviselem, ha más nem jön össze" karriernek látják a végzős hallgatók?

- Pontosítok: úgy fogalmaztam, hogy a magyar nyelvű felsőoktatás hallgatói utánpótlását a közoktatás súlyozott fejlesztésével kell biztosítani. Ezt bárki beláthatja, aki megnézi a demográfiai előrejelzést. Ami a minőségfejlesztést illeti, az nem csupán számítógépeket, tanári ösztöndíjrendszert, gyermekek iskolába eljuttatásának támogatását, tornatermet stb. jelent.

Ez olyan komplex folyamat, ahol az iskolában műhelymunka, tananyagfejlesztés, házi konferenciák folynak, ahol a diák nem csak feladat, hanem partner is, ahol a hagyományok megőrzése mellett tág tere van az innovációnak, ahol következetes számonkérés van, ahol minőségbiztosítási rendszert működtetnek, ahol versenyképes tudásra oktatnak, ahol a tanárok és diákok önmegvalósítását segítik és folytathatnám.

Ha ezek a magyar iskola jellemzői, a szülő szívesen választja azt. Ennek kimunkálása persze nem kizárólag Erdélyben szükségszerűség, ez Magyarországon és másutt is a helyben élő szakemberek feladata; a Magyariskola Program csupán a magyarországi eredetű állami források irányát kívánja újragondolni. A toldozás-foldozás, a koncepciótlanság, a döntésképtelenség zátonyra viszik a hajót. Európa szelét a magunk vitorlájába kell fordítanunk.

KONCENTRÁLNI ÉS MÉRNI

Írta: Transindex

2006. január 19. csütörtök - Módosítás: 2006. január 19. csütörtök
